

Hatıraların Gölgesinde
İsmail PALAKOĞLU

Şefkatin Eseri Tevâzu

Tevâzu, Arapça'da alçak gönüllü-
lüğü ifade eder. Azlıkla övünmek, al-
çak gönüllülüğe yönelmek, herkesin
ağırlığını yüklenmek şeklinde tarifleri
de, dikkat çeker! Şüphesiz ki güzel
ahlâkın başında tevâzu gelir. Bir kim-
sede tevâzulu olmazsa, diğer güzel
huyların tamamını toplamış olsa dahi,
o kimse kemâl sahibi ve faziletli ola-
maz. Zira tevâzunun zıddı olan kibir,
enaniyet ve varlık, kulun kulluğu ile as-
la bağdaşmayan, Allah Teâlâ'nın hiç
sevmediği ve affetmediği, şeytanî, çir-
kin bir şeydir.

Ebu Said ve Ebu Hureyre radyal-
lahu anhümâ anlatıyorlar: "Resûlullah
aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Allah Teâlâ hazretleri şöyle dedi:
"Büyüklik ridâmdır, izzet de ızanımdır.
Kim bu iki şeyde benimle niza ederse
ona azab veririm."² Cenab-ı Hak;

sadece kendine mahsus olan kibriya
ve azamet sıfatlarına sahip çıkmaya
kalkışan İblis (şeytan aleyhil'lane)'i bu
yüzden Rahmet-i Rahman'dan ebe-
diyyen kovmuştur.

Kibirleşmek mahlûkat için en kö-
tü bir cehâlet ve ahlâksızlıktır. Kibirden
kurtulamamış olan hiçbir ilim sahibi il-
minden hayır göremez; yine kibirden
kurtulamamış olan hiçbir sufi, zühdün,
takvanın gerçeğine eremez ve bu
şeytanî kuruntudan kendini kurtara-
mamış olan hiçbir Müslüman, mü-
min-i kâmil olamaz.

Kibri, gururu (enaniyeti) yıkama-
mış, yok edememiş olan Müslüman
fertlerin cemiyetlerinde Allah ve
Resûlü'nün istedikleri birlik ve kardeş-
lik meydana gelemez.

Buna göre her Müslüman ferdin,
seyr-i sülûk görerek, mücadele ede-

rek nefisini bu kötü sıfattan kurtarmak
mecburiyetinde olduğu şüphe götür-
meyen bir gerçektir.

Bunun içindir ki; ehl-i Hak yani
seyr-i sülûk görerek kulluğun sırrına
ermek isteyenler nefislerinin enaniyet
ve varlığından kurtulmak için ken-
dilerine çilehaneler yapmışlar; müca-
hede ve riyazatın her türlü zorlukları-
na katlanmışlardır.

Bunları hem kendileri yapmışlar;
hem de yol gösterdikleri, irşad ettikle-
ri kimselere tavsiye etmişlerdir. Zira
bu kulluğun en büyük zaruretidir.

Üftade Hazretleri (k.s)'ne, zama-
nın kadısı (hakimi) olan Aziz Mahmud
Hüdaî Hazretleri (k.s) intisab etmek
için müracaat ettiği zaman, Üftade,
Aziz Mahmud Hüdaî Hazretleri
(k.s)'ne, ilk iş olarak (bir sığın iki ucu-
na asmak suretiyle) sokak sokak, çar-

şı, pazar çiğner sattığı ve ondan sonra onu terbiyesine kabul etmiş olduğu herkesce bilinmektedir.

Buhârî'nin Edeb'de, İbn-i Mâce'nin Enes (r.a)'den rivayet ettikleri Hadis-i Şerifde ise şöyle buyrulmuştur:

"Allah Teala bana (mütevazı olun, bazınız bazınıza zulmetmesin) diye vahyeyledi."³

Resûlullah (s.a.s)'in tevâzuu ile alâkalı olarak, Kadı İyaz (r.a) şöyle demiştir: "Resûlullah (s.a.s) yüce mansıbı ve yüksek rütbesi ile beraber insanların en mütevazısı idi. Bunun böyle olduğuna şu delil kâfidir. Resûlullah Efendimiz (s.a.s) melik Peygamber veya kul Peygamber, olmak arasında muhayyer bırakıldı da O, kul peygamber olmayı tercih etti."

Resûlullah, miskinleri ziyaret eder, fakirlerle beraber otururdu. Kölelerin davetine icabet eder, bir mecliste ashab-ı kiraminin içinde boş bulunan yere otururdu.

Ebu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelmişti. (Bir müddet) Efendimizle konuştu. Bu sırada adamcağzın (duyduğu korkudan) omuzlan titremeye başladı. Bu-

nun üzerine Aleyhissalâtu vesselam adama: "Sakin ol! Ben bir kral değilim, ben kadîd (güneşte kurutulmuş et) yiyen bir kadının oğluyum" buyurdular."⁴

Bir köle, bir cariye görülecek bir iş için Resûlullah (s.a.s)'ı alır, istediği yere götürürdü.

Tevâzu ile alâkalı Fudayl bin İyaz (k.s), "Nefsinin değeri bulunduğu görüşünde olanın tevâzudan nasibi olmaz." demiştir.

Fudayl (k.s)'e "Tevâzu nedir?" diye sorulmuş. O da "Hakk'a itaat etmek, O'na boyun eğmek, kim söylerse söylesin Hakk'ı kabul etmektir." diye cevap vermiştir.

Cüneyd (k.s)'e "Tevâzu nedir?" diye sorulunca da; "Şefkat kanatlarını (ana kuşun yavruları üzerine gerdiği gibi) halk üzerine germek ve onlara karşı yumuşak davranmaktır." demiştir. Yahya b. Muaz (k.s) "Kimde bulursa bulunsun, tevâzu güzeldir ama zenginlerdeki tevâzu çok daha güzeldir. Kimde bulunursa bulunsun, kibir çirkindir ama fakirlerdeki kibir çok daha çirkindir." demiştir.

İşte bu denli önemli olan bu haslet Osman Hulûsi Efendi'nin oluşunda ve fıtratında mevcuttur. Hiçbir zaman

kibirlenmemiş, büyülenmemiş her zaman tevâzusunu korumuştur. Hiçbir zaman ben şuyum dememiş, her zaman insanların elindekinden ümidini kesmiş ve hiç kimseye de boyun eğmemiştir. İşte bu da onu dimdik ayakta olabildiğince büyütmüş, sevenlerinin ve tüm insanların gönlünde taht kurmasına vesile olmuştur.

Tevâzuya oldukça önem veren Osman Hulûsi Efendi, her işini kendisi yapmış ve insanlara bizzat kendisi yeri gelmiş çalışarak, alinteri dökerek yardımcı olmuştur. Tevâzu ile alâkalı öğüdü, nasihat olarak nitelendirilen şiirinin şu beytinde işlenmiştir:

Güneş gibi şefkatli

yer gibi tevâzu'lu

Su gibi sehâvetli

merhametle dolu ol⁵

Güneş gibi, toprak gibi, su gibi hiçbir insanı ve mahlukatı ayırmaksızın herkesi eşit şekilde imkanlarından faydalandıran, ne yapılırsa, ne denilirse denilsin üzerlerine düşen vazifeyi yüksünmeden, sızlanmadan yaptıklarını, şefkatin tevâzunun ve merhametin timsali olduklarını ifade ediyor. Tevâzunun timsali olan toprağın üzerine insanlar basıyor, her türlü pisliklerini gömüyorlar, ama toprak hepsini kabul ediyor, içine almamazlık yapmıyor. Onun içindir ki tevâzu; topraktan yaratılan insanogluna yakışan bir zinet-tir.

Dipnotlar:

- 1- Cebecioğlu, Ethem, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Rehber Yay, Ankara, 1997, s. 716.
- 2- Müslim, Birr 136; Ebu Dâvud, Libas 29.
- 3- İnce, Ahmed, Tasavvufun Hakikatleri, Bursa, 1984, ss.122-123.
- 4- Kütüb-i Sitte Muhtasarı, c. 17, s. 419.
- 5- Ateş, es-Seyyid Osman Hulûsi, Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî, 2. Baskı, Ankara, 1997, c.I., s. 194.